

Bratrská jednota baptistů (1976)

~~ Stanislav Švec ~~

Baptisté jsou protestantskou církví, ke které se v přítomné době hlásí ve světě téměř 33 miliónů osob. S dětmi a přáteli tvoří těleso čítající přes 66 miliónů lidí. V Evropě jsou baptisté nejvíce rozšířeni v severských státech, v anglosaských zemích a v Sovětském svazu. V Československu jsou baptisté malou protestantskou církví. Mají tu jen 27 samostatných sborů, avšak více než 100 kazatelských stanic, v nichž bývají pravidelné nedělní bohoslužby, někdy i v týdnu. Pokřtěných členů těchto sborů je něco málo přes 4000, s dětmi a přáteli na 8000.

Baptisté v Československu se hlásí k duchovnímu a biblickému odkazu anabaptistů z doby reformační a též k zásadám staré Jednoty bratrské, jejímž duchovním otcem byl Petr Chelčický. Proto také, po svém oficiálním ustavení v roce 1919 po nějakou dobu nesli jméno Bratrská jednota Chelčického. Později bylo toto jméno změněno na Bratrská jednota baptistů. Jejich věrouka je biblická a v podstatě dvojího typu: kalvinistická a arminianská. V určitých rysech se liší od některých jiných protestantských církví u nás, a to hlavně důrazem na svobodu každého jednotlivce a jeho osobní odpovědnost před Pánem Bohem, z čehož plyne zásada křtu toliko věřících lidí; dále na uvědomělou kázeň jednotlivce ve sborovém i občanském životě a na povinnost každého člena aktivně stát ve svědecké službě evangelia. Misijní duch býval vždy jedním z hlavních znaků baptistické církve. Bohoslužebná shromáždění jsou především shromážděními evangelizačními a misijními. Heslem baptistů zůstává, že každý věřící člověk má být evangelistou nebo misionářem.

Sborové zřízení baptistů je demokratické. Každý jednatel má před Bohem nekonečnou cenu a každý je sám za sebe odpovědný. Členství v církvi nemůže být formální ani dědičné. Proto také mezi baptisty není církevní hierarchie. Není podstatného rozdílu mezi kazateli a laiky. Kazatelé a vedoucí sborů, členové staršovstev, jsou svobodně voleni a vykonávají svůj úřad na základě této volby, která pak bývá stvrzena ordinací se vkládáním rukou. Od začátku své existence se baptisté hlásí k zásadě kongregacionalismu. To ovšem neznamená, že bychom propagovali izolovanost sborů. I v době apoštolské byly sbory vedeny k vzájemné službě a odpovědnosti. Sbory stojí vedle sebe a jsou si bratrsky povinny láskou, službou a pomocí. To byl důvod toho, že kdysi samostatné baptistické sbory se sjednotily a sloučily v Bratrskou jednotu baptistů. Avšak ani orgány Jednoty, tím méně orgány Federace a Světového svazu baptistů nejsou mocensky nadřazeny sborům.

Začátky baptistů v Československu

O počátcích baptistické práce na území naší vlasti slyšíme v nové době v Broumově, kam od roku 1858 dojížděl kazatel Magnus Knappe z Německa. Tam také vykonal roku 1867 první křest věřících, vesměs lidí německé národnosti. Mezi Čechy a Slováky započal průkopnickou práci kolportér Britské biblické společnosti August Meereis. Roku 1877 pokřtil 5 osob v Brandýse nad Orlicí. Meereis přišel do styku s kazatelem tehdejší svobodné reformované církve v Praze, Jindřichem Novotným. Ten bedlivým studiem Písma nabyl přesvědčení o správnosti novozákonního křtu věřících ponořením. V únoru 1885 navštívil baptistický sbor v Lodži, kde byl na vyznání své víry pokřtěn. Po svém návratu pokřtil 16 obrácených osob v Hledsebi u Veltus a založil první baptistický sbor v Praze. Během deseti let tento sbor čítal již 180 členů a z jeho kazatelských stanic se postupně stávaly další samostatné sbory.

Zatím August Meereis pracoval na Slovensku, kde z jeho misijní činnosti v roce 1888 vznikl první slovensko-německý sbor Vavrišovo – Kežmarok v podtatranské oblasti. Slovenští baptisté se potom přičlenili k baptistům v Uhersku, čeští spolupracovali s baptisty v Německu.

První moravský sbor vznikl roku 1895 v Brně činností kazatele Norberta Čapka, který později z baptistického společenství odešel a stal se zakladatelem náboženské společnosti unitářů u nás. Léta před první světovou válkou byla pro baptisty léty mohutného misijního rozmachu; válka mu však učinila dočasně přítrž. Řada význačných pracovníků i prostých bratrů zahynula na různých bitevních polích. Misijní činnost byla v plném rozsahu obnovena s příchodem národní svobody v roce 1918. Při první celostátní konferenci baptistických sborů, která se konala v roce 1919 ve Vavrišově (okres Liptovský Mikuláš), se přihlásilo k životu 25 sborů českých, moravských, slovenských, maďarských i německých, které se tam zorganizovaly v Jednotu. Počet členstva se potom znásobil za lidového náboženského a přestupového hnutí. Zatímco před válkou na celém území nynější ČSSR pracovali jen čtyři kazatelé, po válce jich vstoupilo do práce téměř třicet. V roce 1921 byla otevřena kazatelská škola v Praze, do té doby se kazatelé ke své službě připravovali v Hamburku.

Přibližně v té době začaly vycházet časopisy „Chelčický“ a „Rozsiewač“. Byly zřízeny dva sirotčince a starobinec. Pozdější léta před druhou světovou válkou a během ní byla léty určité stagnace. Oživení nastalo po válce a příchodem reemigrantů z Polska, Sovětského svazu, Maďarska a Rumunska v letech 1945-1947. Pravda, v té době zaniklo několik našich sborů tvořených bratrstvem německé či maďarské národnosti, kteří odešli do svých vlastí, avšak nové sbory vznikly především v pohraničních oblastech z porůznu usazených emigrantů. Od té doby statistika ukazuje na nevelký, avšak stálý růst členů ve sborech Bratrské jednoty baptistů. Statistika z roku 1972 říká, že jich v té době bylo 4152.

Příčiny misijního úspěchu

V čem tkvěly příčiny misijního úspěchu Bratrské jednoty baptistů v minulosti? Stručně řečeno – v lidech, kteří slyšeli slovo Boží a spěchali je plnit. Pro mnohé z nich byla bible slabikářem, z něhož se učili číst, a sbor domovem, ve kterém se učili žít. Ze sborů ovšem vycházeli do světa, aby v něm byli světly a svědky o Boží milosti hříšníkům, a to nejen svými slovy, ale především celým způsobem svého změněného a šťastného života.

Druhým důvodem misijních úspěchů byl nový a nebyvalý typ obecenství, které bratrstvo dovedlo vytvořit. Bylo to obecenství vzájemné důvěry, lásky a služby.

Třetím důvodem byla obětavost všech členů. Členové sborů zpočátku pocházeli převážně z řad chudých a prostých lidí. A přece vystavěli řadu modliteben a sborových domů. Bratrská jednota baptistů vyrostla tedy z poslušnosti, z odvahy a obětavosti a především z lásky. Neboť bez lásky nejsou ani oběti, není ani odvahy. Z lásky k Pánu Bohu a k jeho dílu, z lásky k lidem.

Zápasy a boje

Svou minulost nemůžeme ani nechceme idealizovat. Dopustili jsme se nejednoho klopýtnutí. Prožili jsme i pády. Jedním z prvních a nejtěžších zápasů byl boj s teologickým liberalismem. První generace v baptistických sborech byly plny misijní horlivosti, vroucí živé zbožnosti. Po stránce věroučné to bylo období jakési jednoduché ortodoxie. Dalším generacím to však už nestačilo. Nabyly přesvědčení, že církev musí být otevřena všemu, co se kolem ní děje, musí se naučit chápat člověka a jeho potřeby, neustále prohlubovat své poznání. A právě do tohoto proudu zasáhl liberalismus, který tehdy vítězně postupovat světem; někteří z našich bratrů – zvláště inteligence – přijali za své některé z jeho tendencí a důrazů.

Jednota z tohoto boje a nebezpečí vyšla úspěšně. Stálo to však mnoho sil, které mohly být napřeny jinam. Boj byl o to těžší, že toto myšlení našlo zastánce u některých vlivných a vedoucích členů Jednoty. Ztratili jsme tehdy valnou část své inteligence.

Dnes s vděčností smíme říci, že i sbory, které byly liberalismem zasaženy, stojí pevně ve víře ve

spasitelnou moc krve Kristovy a že celá Jednota jest v tomto jednotná.

Letniční hnutí. V době poměrně nedávné proniklo do našich sborů jiné učení, které téměř způsobilo rozkol v našich řadách. Bylo to učení letničního hnutí. Letniční hnutí vznikalo ponejvíce jako prudká reakce na duchovní sterilitu církve. Nelze říci, že by se v těch dobách v našich sborech nic nedělo, že by Duch svatý nepracoval, neprobouzel a nevedl k pokání. Avšak v každé době musíme uprostraňovat cestu Duchu Božímu, aby on s námi činil věci nové. Některým z nás se tehdy zdálo, že v letničním hnutí to nové k nám přichází a proto mu byli nakloněni. Jiní před ním varovali a zdůrazňovali, že právě to, co má zdání veliké pobožnosti, může být ve skutečnosti jen lidské, jen tělesnost, že i sám Zlý má možnost přicházet do církve v rouše anděla světlosti. A byl tu i váhavý postoj ostatních, kteří stáli plni bázně, aby nepropadli něčemu, co není z Ducha svatého, nebo aby zase neodmítli věci dobré a Duchu se neprotivili. Mnoho slov bylo tehdy v církvi řečeno, a ne každé z nich bylo dobré. Roztržka a rozdělení církve se tehdy zdály být neodvratnými.

Pán církve se nad námi opět smíloval; sjednotil znovu naši Jednotu, i když ani to se neobešlo bez ztrát. Odmítli jsme tělesnost extrémního letničního hnutí a jeho výstřelky.

Naučili jsme se býti více otevření působení Ducha, i když se ono vymyká našim tradičním představám a cestám. Nejsme a nemůžeme být otroky svých tradic, chceme být svobodnými služebníky Božími, vedenými cele jeho Duchem a jeho Slovem. V brzké budoucnosti budeme muset, jak se zdá, podstoupit nové třibení. Tentokrát to bude přičiněním naší mladé generace, která, pevně věříme, poctivě hledá nejen nové způsoby práce, ale také nové cesty pro vyjádření své víry a snaží se na starých kořenech víry stavět jiným způsobem a v jiných proporcích.

Misijní poslání církve

V přítomné době má Bratrská jednota baptistů třicet kazatelů a jiných pracovníků v plném pracovním úvazku. Žel, jejich věkový průměr je poměrně vysoký. Pravda, nejsme církví farářskou. Avšak ne každý má schopnosti k vyučování jiných. Potřebujeme také další schopné a vzdělané laické pracovníky, i když jich nyní v církvi máme více než sto. Z toho důvodu ústřední rada starších zorganizovala intenzivní dvouleté dálkové studium, jehož cílem je mladé bratry a sestry k službě vychovat. Zúčastnilo se ho na padesát bratří a sester, z nichž většina prošla úspěšně přísnými zkouškami. V následujících letech má probíhat další běh tohoto dálkového semináře.

Nedostatek kazatelů a sloužících bratří však není naším nejpálčivějším problémem.

Teologické boje z minulých let a další události, které dolehly na církve, způsobily, že naše sbory namnoze ztratily misijního ducha. Hlavní starostí mnohých jako by se stalo úsilí jen přežít těžkosti. Jejich víra se stala nejen osobní, ale také jejich soukromou záležitostí, uzavřenou do domovů a modliteben, před světem se skrývající. I tento nezdravý jev je v církvi postupně překonáván, zvláště v mladší generaci. Církve musí svým údům sloužit nejen jako místo obecenství, večere Páně a křtu, nýbrž – a to především – jako místo přípravy pro službu světu.

Organizační struktura církve

Základní organizační jednotkou církve jsou samostatné a svéprávné sbory. Ty jsou spravovány staršovstvy. Předseda staršovstva nemusí být nutně kazatel sboru. Staršovstva, jejich předsedy a kazatele volí sborové shromáždění zpravidla na tři roky, kazatele na dobu neomezenou. Sborovému shromáždění připadá také právo rozhodovat o majetku sboru, přijímat a vylučovat členy sboru, Sborová kázeň se děje biblickým způsobem a má několik stupňů: napomenutí člena některým plnoprávným členem; napomenutí před dvěma plnoprávnými členy sboru; napomenutí kazatelem nebo jeho zástupcem před staršovstvem; odloučení od večere Páně; vyloučení ze sboru.

Sbory jsou sdruženy v Jednotu ve dvou oblastech, které se kryjí s územími českých zemí a Slovenska. Tyto oblasti jsou spravovány oblastními radami starších, volenými oblastními konferencemi sborů, a to zpravidla na tři roky. V čele těchto rad stojí konferencí volení předsedové. Z členů a předsedů oblastních rad starších volí celostátní konference sborů ústřední radu starších a jejího předsedu, a to opět na tři roky. V Ústavě církve stojí, že nejvyšším orgánem církve je Celostátní konference sborů, která rozhoduje o všech věcech, týkajících se celé církve a to zejména: jedná o duchovním stavu církve; schvaluje ústavu církve a její změny; schvaluje návrhy na vydávání náboženské literatury; jmenuje odborné komise pro práci v církvi, atd.

Jednota má několik odborů a stálých komisí, odpovědných za určité úseky práce v církvi. Jsou to především odbor sester, odbor mládeže, výchovný odbor (stará se o práci mezi dětmi), studijní odbor (řídí dálkový teologický seminář), evangelizační komise a teologická komise.

Z knihy: Český ekumenismus. Theologické kořeny a současná tvář církví. Vydala Ekumenická rada církví v ČSR v roce 1976, str. 197- 202.

Poznámka: Článek byl původně digitálně publikován na webu baptismus.estranky.cz.